

ХАРАКТЕРИСТИКА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ СТОСУЮТЬСЯ СУДДІВСТВА ЗМАГАНЬ З ВОДНОГО ПОЛО

Пилипко О.О.¹, Вишневецька С.В.²

Харківська державна академія фізичної культури¹

Харківське державне вище училище фізичної культури №1²

Анотація. У даній статті надається статистична довідка про розвиток водного поло у світі та в Україні, проводиться характеристика головних документів, які мають відношення до суддівства змагань у водному поло, наводяться зразки оформлення звітної документації про проведення турнірів.

Ключові слова: водне поло, засновницькі нормативно-правові документи, змагання, суддівство.

Актуальність теми. Водне поло вперше з'явилося на Олімпійських іграх у 1900 році в Парижі. З початку право виступати на Олімпійській воді мали тільки чоловіки. 29 жовтня 1997 року Міжнародний олімпійський комітет прийняв рішення про розширення програми змагань за рахунок жіночих команд. Олімпійський дебют жіночого водного поло відбувся в 2000 році в Сідней на XXVII Олімпійських іграх. З цього часу жіноче водне поло стало повноправним олімпійським видом спорту.

За даними ФІНА водне поло у світі культивують 111 країн, серед яких 79 країн приділяють особливу увагу розвитку даного виду спорту, в 32 країнах водне поло розвивається на середньому рівні, 49 країн не розвивають цей вид спорту зовсім. Проведений аналіз географії водного поло дозволяє припускати цей вид спорту європейським. Так в Європі тільки 5 країн (Албанія, Естонія, Ліхтенштейн, Монако та Фарерські острови) не культивують цей вид спорту. В Америці дана гра у всій її багатосторонності культивується в 17 країнах, частково — в 9, та зовсім не приділяється увага даному виду спорту в 9 країнах. На Азійському континенті водним поло активно займаються 23 країни. В Африці спостерігається протилежна картина: тільки 2 країни (Єгипет та ЮАР) активно розвивають цей вид спорту, частково — 7 країн, не культивують — 19 країн. Особлива увага приділяється водному поло в Австралії та Новій Зеландії, частково займаються в Гуамі [7].

Аналізуючи тенденцію розвитку водного поло в Україні можливо прийти до висновку про те, що найбільш розвинутими ватерпольними регіонами є: Харківська область (культивується як чоловіче, так і жіноче водне поло), Донецька (м. Маріуполь — чоловіче, м. Краматорськ — жіноче), Дніпропетровська (чоловіче та жіноче), Львівська (чоловіче та жіноче), Київська (чоловіче та жіноче), Одеська (чоловіче, почало розвиватися жіноче водне поло на базі Одеського політехнічного інституту), Миколаївська (чоловіче та жіноче на базі вищих навчальних закладів), м. Севастополь (чоловіче),

Полтавська (жіноче на базі педагогічного університету), Чернівецька (жіноче на базі педагогічного університету), Закарпатська (м. Ужгород, чоловіче)

Змагання з водного поло є складовою частиною навчально-тренувального процесу. Вони органічно з ним пов'язані, так як завершують окремі етапи багаторічної підготовки. Змагання, які проводяться систематично та чітко сплановані підводять підсумок проведеної роботи, грають важливу роль у становленні спортивної майстерності команд та окремих ватерполістів. Змагання — дуже цінний засіб звітування, яке приваблює велике коло молоді до занять водним поло, вони сприяють зміцненню дружби поміж спортсменами. Без регулярної участі у іграх ватерполіст не може досягнути високих результатів. Змагання виявляють ступінь фізичної, технічної та морально-вольової підготовки учасників команди взагалі, дозволяють виділити стан та направленість навчально-тренувального процесу. Змагання виховують наполегливість, силу волі у досягненні перемоги, почуття відповідальності перед спортивним колективом, містом, країною. Емоційна напруга ігор дозволяє виявити психологічні особливості ватерполіста. Враховуючи вищеперелічене зростає роль ватерпольного судді, як керівника гри. Чітке суддівство, боротьба з грубістю на полі, недисциплінованістю окремих гравців, своєчасні зауваження та указівки гравцям команд, які змагаються, допомагають проведенню змагань на високому технічному рівні [9].

Підготовка та проведення змагань різного рівня потребує матеріально-технічної, законодавчої та документальної бази.

Метою даної статті є характеристика нормативно-правових документів, які стосуються суддівства змагань водного поло.

Результати досліджень. Усі змагання з водного поло в Україні тісно пов'язані з термінами проведення головних міжнародних змагань. За основу побудови спортивного календаря прийнятий чотирирічний цикл. Міністерство України у справах

сім'ї, молоді та спорту планує змагання на чотири роки вперед, виходячи з термінів проведення Олімпійських ігор. У перший рік циклу проводяться Всеукраїнські літні юнацькі ігри, у другий рік циклу — Всеукраїнські літні ігри молоді, у третій рік циклу — Всеукраїнські літні спортивні ігри. Чотирирічний цикл завершується олімпіадою. Щорічно у всіх вікових групах проводяться чемпіонати України. Ці змагання є офіційними рейтинговими. Основними документами для проведення змагань є Правила змагань, Регламент змагань, Положення про змагання, Всеукраїнський календар проведення змагань.

Правила змагань з водного поло в Україні цілком відповідні правилам затвердженими федераціями ЛЕН та Фіна. Вони затверджуються президентом федерації водного поло України та узгоджуються з заступником міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту. Правила змагань вміщують в собі розділи, які торкаються опису вимог за наступними пунктами:

- п. 1. Ігрове поле, інвентар, обладнання.
- п. 2. Ворота.
- п. 3. М'яч.
- п. 4. Шапочки.
- п. 5. Команди та запасні гравці.
- п. 6. Суддівська колегія.
- п. 7. Рефері.
- п. 8. Судді на смугах воріт.
- п. 9. Судді часу — хронометристи.
- п. 10. Секретарі.
- п. 11. Тривалість гри.
- п. 12. Тайм-аут.
- п. 13. Введення м'яча у гру.
- п. 14. Засіб ведення рахунку гри.
- п. 15. Поновлення гри після голу.
- п. 16. Кидки від воріт.
- п. 17. Кутові кидки.
- п. 18. Спінні кидки.
- п. 19. Вільні кидки.
- п. 20. Звичайні фоли.
- п. 21. Фоли на вилучення.
- п. 22. Фоли штрафного кидка.
- п. 23. Штрафні кидки.
- п. 24. Персональні фоли.
- п. 25. Інцидент, травма або хвороба.
- п. 26. Порядок подачі протесту на гру.

Правила змагань мають три доповнення:

- доповнення «А». Інструкція з використання двох рефері для суддівства ігор чемпіонатів та Кубків України;
- доповнення «В». Сигнали, які подає рефері за час суддівства;
- доповнення «С». Правила для прийняття дисциплінарних заходів для порушників правил змагань з водного поло і правила вікових груп — учасників змагань [1].

Регламент проведення відкритого чемпіонату України з водного поло єдиний для чоловічих та жіночих команд. Він затверджується президентом федерації водного поло України і узгоджується з заступником міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Регламент визначає термін, місце та кількість турів змагань, організацію підготовки проведення змагань, порядок підготовки плавальних басейнів та забезпечення безпеки життя учасників та глядачів у період проведення змагань, організацію проведення, учасників змагань, визначення переможців, правила подачі заявок на участь команд у змаганнях, фінансові вимоги проведення змагань.

Згідно Регламенту змагань 2005—2007 років чемпіонати України серед жіночих та чоловічих команд проводились у 5 турів за коловою системою.

Участь у змаганнях спортсменів, не громадян України, вирішується виключно федерацією водного поло України, у складі однієї команди їх може бути не більш чотирьох. У період проведення усіх турів змагань не дозволяється перехід гравців до іншої команди. У фінальному турі команди грають між собою тільки до перемоги. Наприклад, в XV чемпіонаті України 2006 року серед чоловічих команд вищої ліги приймали участь 9 команд за коловою системою в 5 турів в одне коло кожен. У це число попали 6 команд, які зайняли з 1 по 6 місце у 2005 році та три команди, які визначились за результатами ігор відбіркового туру: ВК Київ, Харків, Севастополь, «Іллічовець 1» Маріуполь, «Іллічовець 2» Маріуполь, «Динамо» Київ, Збірна Грузії, Збірна Молдови. Команди ділились на дві групи «А» та «Б». Жеребкування проводилось у день приїзду на змагання 1 туру. Команди грали за коловою системою в групах. В іграх другого туру команди групи «А» грали проти команд групи «Б». За результатами другого туру команди, які посіли 1—6 місця утворювали групу «В» та продовжували змагання за коловою системою з урахуванням результатів ігор між ними. Команди, які посіли 7—9 місце, утворювали групу «Г» та продовжували змагання за коловою системою з урахуванням результатів ігор між цими командами. Після проведення четвертого туру, команди, які посіли 1—4 місця, утворювали групу «Д», та продовжували боротися за коловою системою у п'ятому турі за 1—4 місце з урахуванням результатів ігор між ними. Команди, які посіли 5—6 місце в групі «В» та команди, які посіли 7—8 місце в групі «Г», утворювали групу «Е» та продовжували змагання за 5—8 місце в один круг з урахуванням результатів ігор між ними у першому колі змагань. Місця команд з'ясовувались за найбільшою кількістю набраних очок. За перемогу у грі команда отримувала 2 очки (з 2007 — 3 очки), за нічию — 1 очко, за поразку —

0 очок. За неявку на гру команда отримувала результати у таблицю змагань 0:5 [5].

З 1 січня 2008 року були прийняті зміни в Регламент та Положення про змагання. У чемпіонаті України вищої ліги приймають участь 12 команд: вісім — українські та чотири — іноземні (Грузія, Молдова, Беларусь, Казахстан). Чемпіонат проводиться у сім турів. Команди поділяються на дві підгрупи по 6 команд. Три тури утворюють одне коло змагань. Шостий тур — це фінал з малими медалями. У сьомому турі приймають участь тільки українські команди. Як що команда не приїздить на один тур, то усі її очки анулюються. У стартовому колі дозволено заявляти 17 гравців, дозаявка після першого туру не може перевищувати трьох чоловік. Кількість гравців-легіонерів не повинна перевищувати трьох [6].

Положення про проведення Всеукраїнських змагань з водного поло розроблюється єдине для жіночих та чоловічих команд, затверджується заступником міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту та узгоджується з президентом федерації водного поло України. У Положенні зазначається

мета проведення змагань — подальший розвиток та популяризація водного поло в Україні, підвищення рівня спортивної майстерності та визначення кращих гравців та команд України; місце та терміни проведення змагань, керівництво проведення змагань, учасники змагань, умови проведення змагань, програма змагань, нагородження переможців, умови фінансування, підготовка спортивних споруд.

Згідно з Положенням про змагання на 2006—2007 рр. в 2007 році були проведені XV Відкритий чемпіонат України серед жіночих команд, XVI Відкритий чемпіонат України серед чоловічих команд, IV Всеукраїнські літні спортивні ігри, Відкритий Кубок України серед чоловічих та жіночих команд, Відкритий Чемпіонат України серед юніорів та юніорок (1987 р.н. і молодше), дівчат та юнаків старшого віку (1989 р.н. і молодше), дівчат та юнаків середнього віку (1991 р.н. і молодше), юнаків молодшого віку (1993 р.н. і молодше), VIII літня Універсіада України (чоловіки та жінки) [2].

Всеукраїнський календар проведення змагань єдиний для жіночих та чоловічих команд, затверджується заступником міністра України у справах

Зразок подання заявки на участь команди в змаганнях.

Іменна заявка

На участь в _____ з водного поло серед _____

Команди _____

Місце проведення _____

Дата проведення _____

№ п./п.	Прізвище, ім'я, по батькові (повністю)	Рік народження	Розряд	Місто	ФСТ	Прізвище, ім'я, по батькові тренера (тренерів)*	Віза лікаря, печатка	Номер шапочки
1	2	3	4	5	6	7	8	9

* Примітка: прізвище, ім'я, по батькові першого тренера вказується останнім

Начальник управління

(місце печатки)

Керівник організації

(яка заявила команду на участь у змаганнях)

(місце печатки)

Президент федерації

(місце печатки)

Керівник команди

Тренер команди

Лікар

(місце печатки)

Харківська обласна федерація водного поло. Протокол гри

Назва змагань		Умовні позначки		Делегат		секретар	
м.	басейн	Гол	Г	період	Б	С	рефері
дата	Делегат	вилучення	В	1			
Судді	гри	Вилучення з правом заміни	УП	2			рефері
		Вилучення без права заміни	УБ	3			
	часу	Пенальті	5м	4			
	Штрафного часу	Нереалізований пенальті	н/р	Додатковий час.			
	Тайм аут	Тайм аут	ТА	Підсумок			
	У воріт	Жовта картка	ЖК				
		Червона картка	ЧК				
	секретар	білі	Б				
	сині	С					

Білі		ТА		ЖК	ЧК	Сині		ТА		ЖК	ЧК								
№	Прізвище, ім'я	Участь у грі					голи	фоли	№	Прізвище, ім'я	Участь у грі					голи	фоли		
		1	2	3	4	Додатковий час					1	2	3	4	Додатковий час				
1								1											
2								2											
3								3											
4								4											
5								5											
6								6											
7								7											
8								8											
9								9											
10								10											
11								11											
12								12											
13								13											
капітан		тренер		капітан		тренер													

Таблиця розіграшу _____ з водного поло серед _____
 м. _____ « _____ » — « _____ ». 200 _____

№	команда	1	2	3	4	5	6	Різниця забитих та пропущених м'ячів	Очки	Місце
1										
2										
3										
4										
5										
6										

Головний суддя _____ суддя МК (НК, 1)
 Головний секретар _____ суддя МК (НК, 1)

сім'ї, молоді та спорту та узгоджується з президентом федерації водного поло України. Він визначає всі спортивно-масові заходи з водного поло, включає в себе проведення навчально-тренувальних зборів для підготовки до змагань, тури чемпіонатів України, Кубки України, літні спортивні ігри, міжнародні турніри, які відбуваються в Україні та за кордоном, в яких приймають участь команди регіонів та клубів, національні збірні команди України, збірні команди України з різних вікових груп.

Команди обласних, міст Києва та Севастополя управління з питань фізичної культури і спорту, фізкультурно-спортивних товариств, колективів фізичної культури, дитячо-юнацьких шкіл, дитячо-юнацьких спортивних шкіл олімпійського резерву, фізкультурно-спортивних клубів, спортивних клубів, ватерпольних клубів, шкіл вищої спортивної майстерності, училищ фізичної культури та іноземні

команди мають право на участь у Всеукраїнських змаганнях з водного поло. Для цього вони подають заявки до 1 листопада поточного року, а іноземні команди до 10 жовтня поточного року до відділу міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та до Федерації водного поло України [1, 2, 3].

У перший день змагань на засіданні суддівської колегії та представників команд проводиться жеребкування, складається розклад згідно правил змагань. Представники команд зобов'язані надати заявки на участь команди **у змаганнях за зразком наведеним вище.**

Для точного аналізу гри фіксації її основних подій, дій суддів, гравців та тренерів під час матчу суддя-секретар за суддівським столом веде протокол гри за наступною формою (таблиця 1).

Важливим світовим документом є таблиця розіграшу, в якій фіксуються рахунки ігор, очки,

різниця забитих та пропущених м'ячів та місце команд. Її веде головний секретар змагань та підписує головний суддя змагань (таблиця 2).

До пакету документів входить список команд, які приймають участь у турнірі. Для більш точного обліку, особливо у змаганнях, які проходять у кількох турів рекомендується представляти копії заявок усіх команд-учасниць.

Для визначення якісної підготовки гравців, вияву кращих воротарів, захисників, нападників та використання цих даних у тренувальних процесах команд, для посилення збірних національних, молодіжних, юнацьких команд, комітетом ФІНА рекомендовані для використання допоміжні технічні таблиці:

- таблиця персональних результатів гравців команд;
- таблиця реалізації пенальті.

Після закінчення змагань на заключному засіданні суддівської колегії, представники команд повинні отримати пакет документів проведених змаганням. До нього входять протоколи зіграних ігор, розклад змагань, таблиця розіграшу та списки команд-учасниць.

Висновки: 1. Головними документами проведення змагань з водного поло в теперішній час є Правила змагань, календар змагань, Регламент та Положення про змагання.

2. Пакет документів проведених змагань, який ми маємо на теперішній час дає реальну картину турніру.

3. Для визначення ефективності дій гравців команди треба впровадити та адаптувати під українсь-

ку специфіку таблиці персональних результатів гравців команд та таблицю реалізації пенальті.

Перспектива подальших досліджень заключається у вивченні можливості використання даних о проведених турнірах для удосконалення навчально-тренувального процесу гравців у водному поло.

Список літератури

1. Положення про проведення змагань з водного поло на 2006 р. / Міністерство України у справах молоді, спорту і туризму. — К., 2005. — 5 с.
2. Положення про проведення змагань з водного поло на 2006—2007 рр. / Міністерство України у справах молоді, спорту і туризму. — К., 2006. — 4 с.
3. Положення про проведення змагань з водного поло на 2007—2008 р. / Міністерство України у справах молоді, спорту. — К., 2007. — 6 с.
4. Правила змагань з водного поло / Міністерство України у справах молоді, спорту і туризму. — К., 2005. — 34 с.
5. Регламент проведення Відкритого Чемпіонату України з водного поло на 2006р. / Міністерство України у справах молоді, спорту і туризму. — К., 2005. — 7 с.
6. Регламент проведення Відкритого Чемпіонату України з водного поло на 2008 р. / Міністерство України у справах молоді, спорту. — К., 2007. — 8 с.
7. *Рыжак М.М.* Водное поло. — М.: ЗАО «Олимпийская панорама», 2002. — 280 с.
8. *Семашко Н.В.* Баскетбол. — М.: Физкультура и спорт, 1976. — 264 с.
9. *Штеллер И.П.* Водное поло. — М.: Физкультура и спорт, 1975. — 216 с.

Надійшла до редакції 20.02.2008

Пилипко О.А., Вишнева С.В. Характеристика нормативно-правових документів, касаючихся судейства змагань у водному поло.

В даній статті дається статистична справка про розвиток водного поло в світі та в Україні, описано основні документи, касаючихся судейства змагань у водному поло, наведено приклади оформлення звітної документації про проведення турнірів.

Ключові слова: водне поло, основопологаючі нормативно-правові документи, змагання, судейство.

Pylypko O.A., Vishneva S.V. Description of normatively-legal documents touching judging of competitions in water-polo.

This article contains some statistics about water polo progress in the world and in Ukraine, characteristics of the main documents which are connected with judgment of water polo competitions and examples of competitions reports as carrying out water polo tournaments.

Key words: water polo, main documents, competition, judgment.